

25 ÅR MED CENTER FOR RUSMIDDELFORSKNING

I år markerer vi, at Center for Rusmiddelforskning for 25 år siden blev oprettet ved Aarhus Universitet som en selvstændig forskningsinstitution.

AF TORSTEN KOLIND

Center for Rusmiddelforskning (CRF) blev dannet i 1994 og udsprang af Center for Alkohol- og Narkotikaforskning (CANFAU) i Aarhus og det københavnske Alkohol- og Narkotikaforskere Samvirke.

Med oprettelsen af CRF var ønsket, at der skulle etableres et permanent samfundsvidenskabeligt forskningsmiljø, der kunne undersøge rusmiddelområdet i Danmark på fire hovedområder: behandling, forebyggelse (inkl. skadesreduktion), forbrug og politik. I CRF's forskningsprojekter overlapper de enkelte områder dog ofte hinanden. CRF's forskning er desuden tværfaglig, og ansatte kommer fra forskellige samfundsvidenskabelige discipliner, primært psykologi, antropologi, sociologi, og kriminologi.

Igennem årene har CRF gennemført en lang række forskningsprojekter og evalueret mange kommunale, amtslige og private indsatser på stof- og alkoholområdet med betydning for, hvordan praksis og politikker på området har udviklet sig. I det følgende vil jeg fremhæve nogle af centrets vigtigste bidrag.

Behandling

Lige fra starten har vi på CRF haft stor interesse i at studere stof- og alkoholbehandling; og ikke mindst, hvordan denne behandling er organiseret. CRF har påvist, at det er vigtigt, at behandling monitoreres, og at der stilles professionelle krav til både private og offentlige udbydere i forhold til dokumentation; både af resultater og af indsatser. Udviklingen og implementeringen

af det landsdækkende monitoreringssystem 'DANRIS' til brug for både ambulans- og døgnbehandling var vigtig i den sammenhæng. I dag er man ved at forlade dette system, og CRF er nu i gang med at udvikle mere tidssvarende og for praktikere mere relevant monitorering på området (MapPlan).

På metodeområdet har CRF bidraget ved at undersøge, om de redskaber, som praktikere i psykiatri og klinisk psykologi anvender i samtaler med deres klienter (til at vurdere, hvorvidt de har behandlingskrævende psykiske lidelser), også kan anvendes inden for rusmiddelområdet. Ligesom vores forskning har udpeget de udfordringer, behandlere og klienter møder i forhold til sameksisterende problematikker med psykiske lidelser og rusmiddelbrug. Et eksempel er tiltaget 'Ro På', som er udviklet af forskere ved CRF, og som er målrettet nogle af de klienter, der oftest bliver ekskluderet fra tilbud, nemlig dem, der har aggressiv og antisocial adfærd. Et andet eksempel er det omfattende projekt om 'Stofbehandling for unge' i samarbejde med Socialstyrelsen, der blev startet 2012 på CRF.

Endvidere har CRF-projekter om narkotikakontrol og stofbehandling i fængsler vist mange af de dilemmaer, der er knyttet hertil, bl.a. at kontrollen ofte rammer de svageste indsatte.

Politik

CRF har også forsket i centrale politiske tiltag på området; fx konsekvenserne af stramningen i narkotikalovgivning i 2004, herunder hvordan

organiseringen af cannabimarkedet ændrede sig som konsekvens af lovændringerne. Og i kølvandet på kommunalreformen i 2007 viste CRF-forskere, hvordan denne reform i nogle tilfælde medførte en "afspecialisering" på stofområdet, blandt andet på grund af manglende ekspertise hos de kommuner, der overtog den amtslige stofbehandling. Et netop afsluttet forskningsprojekt ved CRF har vist, hvordan rusmiddelbrugere med komplekse problemstillinger, trods organisatoriske reformer siden 2007, stadig risikerer at komme i klemme mellem forskellige sektorer og fagligheder. Praktikerne vilje til at tænke kreativt og gøre noget ekstra for borgere er ofte det, der får indsatser til at lykkes i praksis.

CRF-forskere har også gennem årene ydet vigtige bidrag til at forstå, hvordan alkohol- og rusmiddelpolitik omsættes i praksis. Forskningsprojekter har vist, hvordan professionelle (behandlere, politifolk, sygeplejersker m.fl.) har forskellige organisatoriske vilkår for at implementere love og retningslinjer, og derfor falder indsatser forskelligt ud. Et sådant fokus på, hvordan politik udmøntes i praksis, er vigtigt for beslutningstagere at forstå for bedre at kunne planlægge og ændre tiltag på området.

Forbrug

CRF forsker også i forbrug. Gennem spørgeskemaundersøgelser har CRF-forskere afdækket danskernes forbrugsmønstre og holdninger på både alkohol- og stofområdet. CRF studerer også de kulturelle og sociale forhold, der knytter sig til forskellige typer af forbrug, og som kan hjælpe os med at forstå forbruget. Unges alkohol- og rusmiddelbrug er her et vigtigt fokus. CRF's forbrugsforskning stiller også skarpt på stof- og alkoholbrugeres oplevelser, hvilket kan være med til at skabe vigtig viden om betydningen af forbruget, om rus, venskaber og ungdomskulturer; viden, som er relevant til brug for udvikling og forståelse af behandling og forebyggelse. I nyere forskningsprojekter undersøger forskere

ved centret, hvordan receptpligtig medicin bliver brugt af unge til at optimere egen studieindsats – også medicin erhvervet uden recept – og hvordan medicinsk cannabisordningen opleves. Endelig har CRF studier af stofmarkeder, i øjeblikket undersøges bl.a., hvordan mobiltelefon-baseret cannabissalg er organiseret og praktiseret.

Forebyggelse og skadesreduktion

Igennem tiden har CRF forestået en række evalueringer af nationale og kommunale forebyggelsesprojekter. Hertil kommer studier af forebyggelsesindsatser rettet mod specifikke risikogrupper som fx børn af forældre med et problematisk alkoholforbrug, stofbehandling af gravide og et igangværende studie af forebyggelse af brug af nye typer psykoaktive rusmidler i Kriminalforsorgens institutioner. Et netop igangsat forskningsprojekt på centret både implementerer og vurderer en forebyggelsesindsats rettet mod unges brug af alkohol.

CRF har også været engageret i studier af skadesreducerende indsatser; fx brugen af substitutionsbehandling og heroinbehandling, væresteder, gadesygepleje, herberg og sundhedsindsatser i fængslerne. Endelig har et netop afsluttet projekt om stofmiljøet på Indre Vesterbro kortlagt erfaringer fra beboere, brugere, sundhedspersonale og politi i forbindelse med de skadesreducerende indsatser i området, bl.a. med fokus på stofindtagelsesrum.

Fremtiden

Selv om CRF har bidraget med mange vigtige forskningsresultater de seneste 25 år – og jeg har blot nævnt eksempler her – venter der stadig mange opgaver foran os. Stadig nye stoffer kommer på markedet, fx syntetiske cannabinoider, nye psykoaktive stoffer og fentanyl. Der udtænkes nye måder at sælge og købe rusmidler på; 'de brune bude' og 'the dark net' er eksempler på det. Nye forbrugsmønstre etableres, og nye grupper af stofbrugere opstår – vi ser

fx, hvordan unge i uddannelsessystemet bruger såkaldt 'kognitiv optimering'. Nye grupper søger behandling for deres problematiske forbrug – fx er andelen af unge, der søger behandling med et problematisk brug af cannabis, vokset eksplosivt de seneste ti år. Og nye politikker diskuteres; fx afkriminalisering eller legalisering af cannabis. Og alle sådanne udviklinger skaber naturligvis bekymringer og udfordringer både blandt politikere og den almindelige befolkning. I dette omskiftelige landskab ønsker CRF også i fremtiden at bidrage med forskningsbaseret viden, der kan understøtte gode løsninger og en sober debat.